

Měření závislosti, korelace a regrese

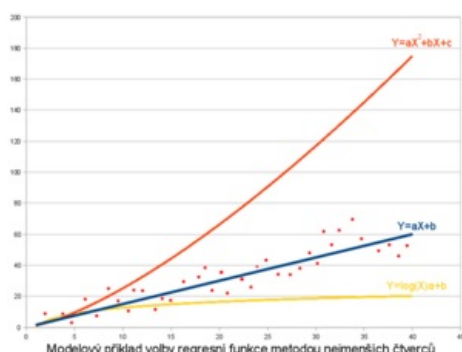
Statistické metody pro stanovení typu a síly závislosti mezi dvěma veličinami. V medicíně se tato metoda nejčastěji aplikuje při zkoumání vztahu onemocnění a jeho možných příčin.

Typ i sílu závislosti pro náhodný výběr rozsahu n můžeme orientačně posoudit z bodového grafu, v němž je každá dvojice dat (x, y) graficky znázorněna jedním bodem.

Typ závislosti určuje tvar křivky, kterou můžeme body proložit – **lineární, exponenciální, logaritmická** aj.

Regrese

Při výběru regresní funkce se řídíme **metodou nejmenších čtverců** (viz lineární regrese), tzn. hledáme funkci, která leží nejbližší hodnotám námi zadaných dat a poté analyzujeme statistické vlastnosti přímky vybrané touto metodou.

Modelový příklad volby regresní funkce metodou nejmenších čtverců – hodnotám (červené tečky) nejvíce odpovídá lineární funkce (modrá přímka)

Lineární regrese

Lze použít je-li závislost veličiny y na x lineární.

V praxi: proložení bodů v grafu regresní **přímkou** $y = a + bx$ tak, aby součet druhých mocnin odchylek jednotlivých bodů od přímky byl minimální (metoda nejmenších čtverců).

a, b = regresní koeficienty.

- a – posun na ose y (místo kde regresní přímka protíná svislou osu),
- b – sklon regresní přímky.

pozn. čtverec = druhá mocnina

Kvadratická regrese

Speciální případ regrese lineární, kdy soubor dat proložíme kvadratickou funkcí (**parabola**) $y = ax^2 + bx + c$.

a, b, c jsou regresní koeficienty, které můžeme v praxi odhadnout opět metodou nejmenších čtverců.

Logaritmická regrese

Speciální případ regrese lineární, kdy soubor dat proložíme **logaritmickou** funkcí $y = a + b \cdot \ln(x)$.

Síla statistické závislosti = korelace

Vyjadřujeme ji různými vhodnými mírami, mezi které patří např. korelační koeficienty. Požadavek, aby *absolutní hodnota* míry statistické závislosti ležela v uzavřeném intervalu od 0 do 1. **Statistická závislost však nemusí znamenat kauzalitu!**

Pro měření síly závislosti se používá **Pearsonův korelační koeficient ρ** . Dle obecných platností nabývá hodnot -1 až $+1$. Je-li typ závislosti lineární, pak:

- **nulová hodnota ρ** – vyjadřuje **lineární nezávislost** veličin (Korelace nic neříká o funkční závislosti, ale jen o té lineární! Pouze u normálního rozdělení platí, že jsou-li veličiny **lineárně nezávislé** (nulová korelace), jsou zároveň **funkčně nezávislé**.),
- $\rho > 0$ – s rostoucími hodnotami jedné veličiny se zvyšují i hodnoty druhé (nebo obě klesají),

- $\rho < 0$ – s rostoucími hodnotami jedné veličiny klesají hodnoty druhé a naopak,
- **krajní hodnoty +1 a –1** ukazují na **funkční lineární závislost** obou veličin.

Vysoký stupeň závislosti (korelace) často odráží příčinný vztah, ale nemusí tomu tak být vždy.

Někdy nemáme jasně určeno, která veličina je nezávislá a která závislá. Lineární regrese X na Y nedává stejnou regresní přímku jako regrese Y na X. Druhá mocnina korelačního koeficientu se nazývá **koeficient determinace** a jeho hodnota měří velikost lineární vztahu mezi X a Y bez ohledu na to, která veličina je závislá a která nezávislá – tento koeficient získaný z obou regresí je stejný.

Z grafu lineární regrese lze usuzovat na hodnotu ρ – čím je úhel, který svírají obě regresní přímky (vyjadřující závislost x na y a y na x) menší, tím větší je absolutní hodnota ρ .

Korelační studie

 Podrobnější informace naleznete na stránce Deskriptivní studie#Korelační studie.

K posuzování vlivu třetích faktorů se využívá výpočtu **parciálních korelačních koeficientů**, které jsou stanoveny pro jednotlivé dvojice znaků, jejichž asociace se zkoumá (např. v souboru, kde je zaznamenáván věk, tlak krve a hladina cholesterolu v krvi se stanoví korelační koeficienty pro vztahy: r_1 – pro vztah věk a tlak, r_2 – pro vztah věk a chol., r_3 – pro vztah chol. a tlak). Tak lze vypočítat parciální koeficient např. pro vztah hladiny cholesterolu a TK při eliminaci věku jako třetího faktoru a po otestování statistické významnosti potvrdit nebo nepotvrdit asociaci mezi těmito znaky.

Odkazy

Související články

- Čtyřpolní a kontingenční tabulka

Externí odkazy

- Lineární regrese
- Metoda nejmenších čtverců

Použitá literatura

- MACHEK, Josef a Jiří LIKEŠ. *Matematická statistika*. 2. vydání. Praha : SNTL, 1988. ISBN 1. Jiří Likeš, Josef Machek, Matematická statistika, SNTL Praha 1988, s. 165-169.
- ZVÁROVÁ, Jana. *Biomedicínská statistika I. : Základy statistiky pro biomedicínské obory* [online] . dotisk 1 vydání. Praha : Karolinum, 1998. 218 s. Dostupné také z <<http://www.euromise.cz/education/textbooks.html>>. ISBN 80-7184-786-0.
- BENCKO, Vladimír, et al. *Epidemiologie, výukové texty pro studenty 1. LFUK, Praha*. 2. vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2002. 168 s. s. 78-80. ISBN 80-246-0383-7.